

ФІЛОСОФІЯ

Хрестоматія

*Від витоків
до сьогодення*

Philosophy

ФІЛОСОФІЯ: ХРЕСТОМАТІЯ

Від витоків до сьогодення

За редакцією академіка НАН України Л.В. Губерського

**КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ФІЛОСОФІЯ

Хрестоматія *Від витоків до сьогодення*

Навчальний посібник

За редакцією
академіка НАН України
Л.В. Губерського

2-ге видання, стереотипне

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки
України*

Київ
"ЗНАННЯ"
2012

ББК 101(075.8)

УДК 87я73

Ф56

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист № 1.4/18-Г-3050 від 31 грудня 2008р.)*

Укладачі — викладачі кафедри філософії гуманітарних наук Київського національного університету імені Тараса Шевченка: *Л.В. Губерський* — доктор філософських наук, професор, академік НАН України, ректор університету (науковий редактор видання); *А.О. Приятельчук* — кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри (керівник колективу); *І.В. Бойченко* — доктор філософських наук, професор; *Л.О. Шапкова* — доктор філософських наук, доцент; *М.І. Бойченко, В.Ф. Діденко, Н.В. Караульна, В.В. Колотило, І.А. Сайтарли, М.Г. Ханчич* — кандидати філософських наук, доценти; *Т.П. Глушко, М.М. Гончаренко, В.М. Скалацький, Д.А. Товмаш* — кандидати філософських наук, асистенти; *М.Ю. Зелінський* — кандидат філософських наук, професор кафедри філософії Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

Авторський колектив книги нагороджений почесним дипломом за перше місце у Всеукраїнському конкурсі навчальних видань для вищих навчальних закладів "Університетська книга — 2010" у номінації "Краще навчальне видання із соціально-гуманітарних наук"

Рецензенти: *В.П. Андрущенко*, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік АПН України; *В.А. Рижко*, доктор філософських наук, професор; *В.І. Ярошовець*, доктор філософських наук, професор

Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення) : навч. посіб. / Ф56 за ред. акад. НАН України Л.В. Губерського. — 2-ге вид., стер. — К. : Знання, 2012. — 621 с.

ISBN 978-966-346-940-9

Ця хрестоматія — перший в історії освіти України навчальний посібник, у якому систематизовано представлено фрагменти творів видатних вітчизняних і зарубіжних філософів (у відповідності до програми курсу "Філософія"), створений з урахуванням досягнень у сфері філософської культури. Фундаментальність хрестоматії забезпечується зосередженням уваги на основоположних ідеях філософії від доби античності до сьогодення, відображенням класичних теоретико-методологічних принципів, соціально-філософських доктрин, репрезентацією сучасного критичного, духовно-практичного змісту світової філософської думки.

Розраховано на студентів гуманітарних спеціальностей, аспірантів, викладачів вищих навчальних закладів, усіх, хто прагне долучитися до надбань філософії.

ББК 101(075.8)

УДК 87я73

© Л.В. Губерський, А.О. Приятельчук
та інші укладачі, 2009
© Видавництво "Знання",
оформлення, 2012

ISBN 978-966-346-940-9

ЗМІСТ

Передмова.....	9
Розділ 1. Філософія як соціокультурний феномен.....	15
Сергій КРИМСЬКИЙ	
Філософія — авантюра духу чи літургія смислу?.....	15
Борис ЯКОВЕНКО	
Що таке філософія? (Вступ до трансценденталізму).....	28
Карл ЯСПЕРС	
Філософська віра.....	35
Розділ 2. Філософія як система знання.....	50
Евальд ІЛЬЄНКОВ	
Філософія і молодість.....	51
Рене ДЕКАРТ	
Метафізичні розмисли.....	59
Міркування стосовно наук.....	70
Головні правила методу.....	71
Мартін ГАЙДЕГГЕР	
Що таке метафізика?.....	74
Розділ 3. Категорії філософії, їх зміст і функції.....	87
АРИСТОТЕЛЬ	
Категорії.....	88

Георг Вільгельм Фрідріх ГЕГЕЛЬ	
Наука логіки.....	99
Іммануїл КАНТ	
Критика чистого розуму.....	113
Розділ 4. Основні етапи розвитку філософської думки.....	123
Григорій СКОВОРОДА	
Кольцо.....	124
Дружеский разговор о душевном мире.....	125
Фрідріх Ніцше	
Генеалогія моралі.....	132
Емманюель Левінас	
Чи є онтологія фундаментальною?.....	141
Розділ 5. Філософія та світогляд.....	150
Вільгельм Дильтей	
Типи світогляду і виявлення їх у метафізичних системах	150
Володимир Шинкарук	
Світогляд і філософія.....	163
Ернст Кассирер	
Дослідження людини. Вступ до філософії культури.	174
Розділ 6. Філософія буття.....	187
Володимир Ленін	
Матеріалізм і емпіріокритицизм.....	187
Фрідріх Шеллінг	
Про відношення реального та ідеального в природі.	194
Жан-Поль Сартр	
Екзистенціалізм — це гуманізм.....	206
Розділ 7. Філософське розуміння природи.....	217
Володимир Вернадський	
Декілька слів про ноосферу.....	217
Ауреліо Печчеї	
Людські якості.....	226
Денніс Медоуз	
Межі зростання.....	239
Розділ 8. Людина як предмет філософського осягнення.....	250
Людвіг Фосрбах	
Фрагменти до характеристики моєї філософської біографії	250
Макс Шелер	
Місце людини в космосі.....	261
Еріх Фромм	
Анатомія людської деструктивності.....	270

Розділ 9. Філософія свідомості.....	280
Едмунд ГУССЕРЛЬ	
Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії.....	280
Зигмунд ФРОЙД	
Я та Воно.....	293
Евальд ІЛЬЄНКОВ	
Діалектика ідеального.....	303
Розділ 10. Теорія пізнання.....	310
Іммануїл КАНТ	
Критика чистого розуму. Вступ.....	311
Бертран РАССЕЛ	
Людське пізнання. Його сфера та межі.....	321
Павло КОПНІН	
Гносеологічні та логічні основи науки.....	334
Розділ 11. Філософія та методологія.....	344
Ілля ПРИГОЖИЙ	
Порядок із хаосу: новий діалог "людини з природою". . . .	344
Томас КУН	
Структура наукових революцій.....	354
Пол ФЕЄРАБЕНД	
Аналітичний показчик.....	365
Розділ 12. Філософія мови.....	377
Ганс-Георг ГАДАМЕР	
Мова як горизонт герменевтичної онтології.....	377
Олександр ПОТЕБНЯ	
Думка і мова.....	391
Людвіг ВІТГЕНШТАЙН	
Логіко-філософський трактат.....	403
Розділ 13. Філософське осмислення історичного процесу.....	414
Карл МАРКС	
До критики політичної економії.....	414
Данієл БЕЛЛ	
Настання постіндустріального суспільства.....	419
Самуель ГАНТІНГТОН	
Зіткнення цивілізацій.....	432
Розділ 14. Соціальна філософія.....	444
Питирим СОРОКІН	
Соціальна стратифікація і мобільність. Соціальна і культурна мобільність.....	444

Хосе ОРТЕГА-і-ГАССЕТ	
Бунт мас.....	457
Герберт МАРКУЗЕ	
Ерос і цивілізація.....	470
Розділ 15. Філософія і духовність.....	479
Георг Вільгельм Фрідріх ГЕГЕЛЬ	
Феноменологія духу.....	480
Памфіл ЮРКЕВИЧ	
Серце та його значення у духовному житті людини, згідно з ученням слова Божого.....	491
Семен ФРАНК	
Душа людини.....	502
Розділ 16. Філософія економіки.....	514
Карл МАРКС	
Приватна власність і комунізм. Різні етапи розвитку комуністичних поглядів. Грубий, зрівняльний комунізм і комунізм як соціалізм, що збігається з гуманізмом. . . .	514
Макс ВЕБЕР	
Протестантська етика і дух капіталізму.....	526
Френсіс ФУКУЯМА	
Довіра: соціальні добродії і шлях до розквіту.....	538
Розділ 17. Філософія політики.....	549
Нікколо МАК'ЯВЕЛЛІ	
Державець.....	549
Джон ЛОКК	
Два трактати про врядування.....	561
Юрген ГАБЕРМАС	
Структурні перетворення у сфері відкритості.....	574
Розділ 18. Філософія і культура.....	587
Освальд ШПЕНГЛЕР	
Присмерк Європи. Нариси морфології світової історії. . . .	587
Йоганн ГЕЙЗИНГА	
Номо Ludens.....	597
Альберт ШВЕЙЦЕР	
Культура і етика.....	609

ВИДАВНИЦТВО "ЗНАННЯ" пропонує

Філософія : навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін. ; за ред. І.Ф. Надольного. — 8-ме вид., стер. — К., 2011. — 455 с. — (Вища освіта ХХІ століття). — Мова укр. — Формат 60x90 1/16. — Пал. тв.

ISBN 978-966-7131-99-9

У навчальному посібнику без ідеологічної заангажованості на системній основі розглядаються історія розвитку філософської думки, актуальні питання онтології, гносеології, соціальної філософії в суголоссі з проблемами становлення української державності, розвитку національної культури, в широкому контексті сучасної світової філософської думки. Посібник здобув визнання фахівців і студентів і протягом останніх років практично є базовим підручником з філософії для студентів вищих закладів освіти України.

Розраховано на студентів і аспірантів вищих закладів освіти, широке коло читачів.

Книготорговельним організаціям та оптовим покупцям
звертатися за тел.: (044) 537-63-61, 537-63-62, 234-80-43.
E-mail: sales@znannia.com.ua <http://www.znannia.com.ua>

www.ZNANNIA.com.ua

Широкий вибір навчальної та ділової літератури
Тел. для довідок: (044) 235-00-44, 234-80-43